

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0825U001093

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 02-04-2025

Статус: Наказ про видачу диплома

Реквізити наказу МОН / наказу закладу: Наказ Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького від 12.06.2025 №133

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Мальована Ольга Василівна
2. Olha Malovana

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-8181-349X

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 032

Назва наукової спеціальності: Історія та археологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Історія та археологія

Дата захисту: 28-05-2025

Спеціальність за освітою: Історія та основи правознавства

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 2

Повне найменування юридичної особи: Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Код за ЄДРПОУ: 02125622

Місцезнаходження: бульвар Шевченка, буд. 81, Черкаси, Черкаський р-н., 18031, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Код за ЄДРПОУ: 02125622

Місцезнаходження: бульвар Шевченка, буд. 81, Черкаси, Черкаський р-н., 18031, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 03

Тема дисертації:

1. Відображення в медіа історичної трансформації української національної ідеї наприкінці 1980-х – у першій половині 2010-х рр.
2. Presentation of the historical transformation of the Ukrainian national idea from the late 1980s to the first half of the 2010s in the media.

Реферат:

1. Актуальність дослідження. Становлення України як суверенної національної держави, що триває з 1991 р., супроводжується вирішенням складних, нерідко контрверсійних за своєю сутністю проблем. Чимало з них мають теоретичний характер. До таких цілком виправдано відносимо питання української національної ідеї. Вона «дуже мудрована» й незручна для дослідження вже тому, що так чи так, але обов'язково має відрізнитися від подібних аналогів – німецької, польської, американської й навіть грузинської національних ідей. Насамперед тим, що український проект спроможний до реалізації не просто як самоствердження окремої уявної спільноти, а такий її різновид, що передбачає низку радикальних змін в уявленнях усіх, хто звик сприймати українців як частину російського (чи якогось іншого) світу. Актуальним для дослідження є

історичний період, що ним авторка визначає хронологічні межі свого наукового пошуку. Власне кінець 1980-х – перша половина 2010-х рр. – відтинок історичного часу, коли в Україні розвивалися й функціонували демократичні ЗМІ як такі. У ці десятиліття вони вийшли з-під тотального державного впливу й намагалися ствердитися як суб'єкт громадсько-політичного життя, в ідеалі – так звана «четверта влада» у суспільстві. Зробити це було вкрай клопітно, бо надто непослідовним виявився сам перехід до демократії. Настільки інконсеквентним за своєю динамікою, що історики справедливо ідентифікують увесь цей період як «пострадянський». Одним із його виявів у науковому середовищі стала, на думку Л. Зашкільняка, практика «повернення до уявлень про історіографію як один з жанрів пропагандистської літератури або белетристики». Своєю чергою, доцільність простежити трансформацію медійного дискурсу української національної ідеї затребувана всім комплексом нез'ясованих на сьогодні умов її формування, поширення («ритмів пульсації»), зміною характеру, регіональними та іншими особливостями, також – потребою з'ясувати ті пастки-ризиків, що супроводжували процес її впровадження (чи згортання). До всього додається обставина перехідного періоду, що його умовно можна окреслити епохою модифікації суспільства й розвитку історіографії від модерного стану до постмодерного. Перед суб'єктами цього «заплутаного» історичного поступу – індивідуумом, професійними гуртами, верствами, спільнотою – стояло надскладне завдання збудувати націю. Матеріали, положення й висновки пропонованого дослідження покликані сприяти актуалізації різних сторін і рівнів когнітивної еволюції – від «фазового переходу» в індивідуальній психіці людей до творення цілісного образу(ів) української національної ідеї в суспільстві. Тож, тему дослідження актуалізує низка «білих плям» в історіографії, що мотивує напрацювання нових знань у цій царині. Зокрема, мало з'ясованим видається власне медійний дискурс української національної ідеї. Хронологічна близькість у часі дотепер не давала змоги історикам досягнути тут помітних успіхів, тоді як численні друковані матеріали політтехнологів і публіцистів, есе журналістів є надто однобічними, зазвичай політично упередженими, що лише ускладнює формування наукової візії проблеми. Особливо затребуваним, на наш погляд, є завдання наукової інтерпретації «технології» розуміння, усвідомлення, сприйняття, обробки, подання інформації, з якою довелося працювати медійникам, і на цій основі – «ревізії історії», творення якісних наукових синтезів. Зважаючи на вищезазначене, тема пропонованої дисертації має науково-пізнавальне, науково-практичне та суспільно-політичне значення. Цими обставинами зумовлена її актуальність. Наукова новизна одержаних результатів визначається передусім самою постановкою проблеми та її успішним розв'язанням у дисертації. Безпосередньо мова йде про історичну трансформацію української національної ідеї, що відбувалася в умовах складних еволюційних процесів суспільства (нації), держави, інформаційного простору і власне самих медіа. Дотепер українська національна ідея, як політико-медійна formation discursive України кінця 1980-х – першої половини 2010-х рр., не досліджувалася.

2. The relevance of the research. The establishment of Ukraine as a sovereign national state, which has been ongoing since 1991, is accompanied by the resolution of complex, often controversial issues. Many of them have a theoretical nature. Among these, the question of the Ukrainian national idea is quite justified. It is «very intricate» and inconvenient for research precisely because it must necessarily differ from similar analogues – German, Polish, American, and even Georgian national ideas. Primarily because the Ukrainian project is capable of realization not just as the self-assertion of a separate imaginary community, but as a variety that involves a series of radical changes in the perceptions of all those accustomed to viewing Ukrainians as part of the Russian (or some other) world. The historical period defined by the author for her research spans from the late 1980s to the first half of the 2010s, the time when media in Ukraine existed and operated as such. During these decades, they emerged from total state control and sought to establish themselves as a subject of public-political life, ideally becoming the so-called «fourth estate» in society. It was extremely challenging to do so because the transition to democracy itself turned out to be highly inconsistent. The dynamics were so inconsequential that historians rightfully identify this entire period as «post-Soviet». One of its manifestations in the academic environment, according to L. Zashkilnyak, has been the practice of «returning to the idea of historiography as one of the genres of propaganda literature or fiction». In turn, it is advisable to trace the transformation of the politico-media discourse of the national idea demanded by the entire complex of unexplored conditions of its formation, dissemination («rhythms

of pulsation»), change in character, regional and other features, it is also necessary to clarify the traps-risks that accompanied the process of its implementation (or folding). All this is compounded by the circumstance of a transitional period, which can conditionally be described as an era of societal modification and historiography development from the modern state to the postmodern. The subjects of this «entangled» historical progress – individuals, professional groups, strata, community – faced the extremely complex task of nation-building. The materials, provisions, and conclusions of the proposed study are intended to contribute to the activation of various aspects and levels of cognitive evolution – from the «phase transition» in individual psyches to the creation of a comprehensive image(s) of the Ukrainian national idea in society. The research topic addresses a number of «white spots» in historiography, motivating the development of new knowledge in this area. Specifically, the political-media discourse of the national idea appears underexplored. The chronological proximity in time has so far hindered historians from achieving significant success in this area, while numerous printed materials by political technologists and publicists, essays by journalists, are too one-sided and usually politically biased, which only complicates the formation of a scientific vision of the problem. We believe that the task of scientific interpretation of the «technology» of understanding, awareness, perception, processing, presentation of information that media professionals have had to work with is particularly in demand. This forms the basis for «revising history» and creating high-quality scientific syntheses. Considering the above, the proposed dissertation topic has scientific-cognitive, scientific-practical, and socio-political significance. This relevance is determined by these circumstances. The scientific novelty of the obtained results is determined primarily by the formulation of the problem and its successful solution in the dissertation. It specifically concerns the formation of a modern politico-media discourse of the Ukrainian national idea, which occurred in the context of complex evolutionary processes of society (nation), state, information space, and media themselves. Until now, the Ukrainian national idea as a politico-media discursive formation of Ukraine from the late 1980s to the first half of the 2010s has not been studied.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Присяжнюк Ю., Мальована О. Ідеологічні кліше в сучасних українських телепрограмах як вияв постімперського синдрому. Вісник Черкаського університету. Серія : Історичні науки. 2021. № 2. С. 81–89.
- Мальована О. Трагедія Голодоморугеноциду : телевізійний контент України 1990–2010х рр. Український селянин. 2022. Вип. 27. С. 48–53.
- Мальована О. Телепростір Черкащини під час Помаранчевої революції : спроба оцінки експертного середовища. Вісник Черкаського університету. Серія : Історичні науки. 2022. № 1. С. 132–137.
- Мальована О. Медійноінформаційна війна як предтеча російської агресії проти України. Вісник Черкаського університету. Серія : Історичні науки. 2024. № 1. С. 35–41.
- Мальована О., Присяжнюк Ю. Вибори Президента України 2019 р. у контексті настроїв електорату та діяльності ЗМІ. Записки Осередку НТШ у Черкасах. Т. III : Матер. XXXII березневої наук. сесії Осередку НТШ у Черкасах / за ред. В. В. Масценка, В. В. Тельвака. Черкаси, 2022. С. 193–199.
- Мальована О., Присяжнюк О. Концепт «національна ідея» у центральних і регіональних ЗМІ України кінця 1980х – першої половини 2010х рр. Трансформації історичної пам'яті : зб. матер. III Міжнар. наук.-

практ. конф. / за ред. Н. Темірової. Вінниця : ДонНУ ім. В. Стуса, 2022. С. 77–80.

- Мальована О. Холодноярська героїка в регіональному медійному просторі (1990ті – середина 2010их рр.). XII Богданівські читання : Матер. Всеукр. наук. конф. : зб. наук. пр. / редкол. : Ю. Присяжнюк (гол. ред.) та ін. Черкаси : Вид. Ю. Чабаненко, 2024. С. 139–143.
- Присяжнюк Ю., Мальована О. Холодний Яр у медійному просторі України як «місце пам'яті» національно-визвольних змагань. Проблеми історичної регіоналістики та мікроісторії : зб. тез Всеукр. наук. конф. з нагоди 165ї річниці від дня народження М. Левитського (16–17 травня 2024 р. м. Кропивницький). Кропивницький : РВВ ЦДУ ім. В. Винниченка, 2024. С. 10–12
- Мальована О. Гібридна війна як особливість російської агресії проти України 2014 р. : інформаційний компонент. Травневі студії : історія, міжнародні відносини : зб. матер. VI Міжнар. наук. конф. студентів і молодих вчених «Травневі студії 2024 : історія, археологія та міжнародні відносини в умовах війни». Вип. 9 / за заг. ред. Ю. Т. Темірова. Вінниця : ДонНУ ім. В. Стуса, 2024. С. 85–88.

Наукова (науково-технічна) продукція: методи, теорії, гіпотези

Соціально-економічна спрямованість: створення нової наукової продукції

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Планується до впровадження

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Присяжнюк Юрій Петрович

2. Yuriy Prysyzhnyuk

Кваліфікація: д.і.н., професор, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-8324-4681

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Код за ЄДРПОУ: 02125622

Місцезнаходження: бульвар Шевченка, буд. 81, Черкаси, Черкаський р-н., 18031, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Верховцева Ірина Геннадіївна

2. Irina Verkhovtseva

Кваліфікація: д. і. н., професор, 07.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-5682-993X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій

Код за ЄДРПОУ: 38855349

Місцезнаходження: вул. Солом'янська, буд. 7, Київ, 03110, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Передерій Ірина Григоріївна

2. Irina G. Perederiy

Кваліфікація: д. і. н., професор, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-7473-5868

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка"

Код за ЄДРПОУ: 02071100

Місцезнаходження: Першотравневий проспект, буд. 24, Полтава, Полтавський р-н., 36011, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Ільницький Василь Іванович

2. Vasyl I. Ilnytskyi

Кваліфікація: д. і. н., професор, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-4969-052X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Код за ЄДРПОУ: 02125438

Місцезнаходження: вул. Івана Франка, буд. 24, Дрогобич, Дрогобицький р-н., 82100, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Морозова Ольга Станіславівна

2. Olga Morozova

Кваліфікація: д. і. н., професор, 07.00.06

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-4627-2189

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Код за ЄДРПОУ: 02125622

Місцезнаходження: бульвар Шевченка, буд. 81, Черкаси, Черкаський р-н., 18031, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Масненко Віталій Васильович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Масненко Віталій Васильович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Хоменко Денис Володимирович

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна